

Franciscus kiest God tot vader

Fresco van **Giotto di Bondone (1266-1336)**

Assisi, bovenkerk van de Franciscusbasiliek

Dit fresco is een van de scènes uit het verhaal over het leven van Franciscus, zoals dat door Bonaventura neergeschreven is op basis van de mondelinge overlevering en de eerste biografieën van Franciscus. Deze hele reeks fresco's is geschilderd tussen 1295 en 1300, ongeveer 70 jaar na de dood van Franciscus.

In de geschiedenis van de schilderkunst is Giotto zeer opmerkelijk. Tot dan toe stond de schilderkunst sterk onder de invloed van de Byzantijnse stijl: zeer statisch en verheven. Dat is nog te zien bij Cimabue die ook in Assisi geschilderd heeft. Bij Giotto komen de figuren tot leven en zijn ze tastbaar. Voor ons gevoel is dat nog zeer beperkt, maar in die tijd was dat revolutionair. In dat opzicht sluit Giotto uitstekend aan bij de Franciscus, die het geloof ook op een zeer menselijke, lichamelijke en gevoelsmatige manier beleefde. Elke beweging en elke gelaatsuitdrukking die we op dit fresco zien, moeten we daarom ten volle tot ons laten doordringen.

Het meest opvallende aan deze scène is de tweedeling: hier staan twee werelden tegenover elkaar. Het kan je doen denken aan Augustinus: de stad van God tegenover de stad van de mens. Wat stijl betreft verschillende de twee delen niet sterk van elkaar: aan beide zijden zien we hoge gebouwen en complexe constructies; het paleis van de bisschop (rechts) is net zo werelds en rijk als het burgerpaleis (links). Ook in hun kleding verschillen de bisschop en zijn assistenten niet sterk van de burgers. Dat beantwoordt aan de feitelijke situatie, waarin de kerkelijke overheden net zo goed in weelde leefden als de burgers. Het is een wereld waar Franciscus ook eigenlijk niet bijhoort, hij die koos voor armoede en eenvoud. Toch neemt de bisschop Franciscus in bescherming tegen de eisen van zijn vader, net zoals de kerkelijke overheden de Franciscaanse beweging ruimte en bescherming gaf, hoewel ze een forse kritiek betekende op de kerkelijke instellingen. Franciscus staat aan de kant van de bisschop en deze bedekt zijn naaktheid met een doek, maar Franciscus hoort toch niet echt bij hem en richt zich helemaal op de hemel, waar Gods hand zichtbaar is.

Franciscus vader, Pietro di Bernardone, staat daar met de kleren van zijn zoon op de arm, maar toch reikt hij nog naar Franciscus om hem als het ware ook zelf weer mee naar huis te nemen. De mensen die aan zijn kant staan leveren commentaar en ééntje houdt hem tegen. Vrouwen ontbreken, ook de moeder van Franciscus die volgens de verhalen haar zoon steunde in zijn keuze. Ook kinderen kijken toe. Wat zouden al die mensen denken en zeggen? Feit is dat al snel veel jonge mensen uit Assisi en omgeving zich aansloten bij Franciscus.

Franciscus zelf staat er eerder wat braafjes bij. Eerder schuw dan revolutionair. Speelt hier het beeld van heiligheid van de tijd doorheen of was hij inderdaad minder fel dan het gebeuren doet vermoeden? Feit is dat hij zich niet zozeer verzette tegen zijn vader dan dat hij koos voor God. Zijn blik naar boven drukt deze keuze uit, naar de hand die hem uit de hemel wordt toegestoken.

De afbeelding van God is in deze scène wel erg bescheiden: niet de majestueuze God van de Byzantijnse mozaïeken, maar een bescheiden hand die amper opvalt en die met twee vingers een teken van zegening lijkt te maken. Deze God moet niet gezocht worden in grootsheid en macht maar in de kleine zegeningen en dienstbaarheid, die de minderbroeders van Franciscus onder de mensen willen brengen.

Dit fresco vertelt een verhaal. De symboliek is zeer bescheiden, de nadruk ligt op de mensen en wat tussen hen gebeurt. Om hierin mee te gaan zullen we onszelf een plaats moeten geven in dit verhaal, met en tegenover de mensen die hier reeds een rol spelen. Daartoe kunnen we ons eerst inleven in de verschillende rollen die uitgebeeld worden en deze tot leven brengen.